

Harry Harrison

Počátek konce

Když velký vůdce Usseldik prosadil své myšlenky nemohli už Elstarané zvítězit a jejich hnutí upadlo v zapomenutí. Konec věty. Konec odstavce.

Konec kapitoly. Konec knihy. Psát.

Když obrazovka potemněla, Dehan se pohodlně protáhl. Pak se před ním objevilo několik posledních vět, které nadiktoval. Dotkl se perem na několika místech obrazovky, aby opravil drobné chyby, pak spokojeně přikývl.

„Tisk,“ pronesl a vstal od stolu. Zjistil, že hodiny ukazují už 75, kdy si chodí obvykle zaplavat do Soubois, ale dnes byl příliš unavený. Intenzivně a soustředěně pracoval a nedopřál si dost odpočinku. Znovu se protáhl, zív a s úlevou se natáhl na lůžko.

„Zhasnout,“ přikázal a zavřel oči. Světlo pomalu pohasínalo a on upadl do spánku.

Bylo 84, když se vzbudil. Uvědomil si, že na Soubois je už dávno pozdě, ale stále měl chuť se vykoupat. Rychle ze sebe stáhl denní oděv, navlékl si plášť a zamířil ke Dveřím na pravé straně, které používal *ze zvyku vždycky, když vycházel. Zatímco si vybavoval obraz krajiny zalité sluncem a vodní hladinu, vyťukaly jeho prsty mechanicky na signální desce příslušný kód. Povrch Dveří zmatněl a Dehan jimi prošel.

Z chladné podzemní místnosti vyhloubené uprostřed skály na jakési planetě se ocitl v modravém slunečním svitu na pobřeží Ytong. Nadechl se horkého vzduchu a rozběhl se po žlutém písku k vodě. Když dorazil ke břehu, na který narážely jemné vlnky, rychle shodil plášť, zul sandály a vrhl se do vody. Cítil její chladivou náruč a nadšeně začal plavat.

V dálce viděl úzký pás pobřeží a za nimi šedivou stěnu. Jako vždycky, když se na tuto hradbu díval, kladl si otázku, co může být za ní, i když ho to příliš nezajímalo. Kdosi mu to řekl, že asi jen další skály, protože na téhle zemi ani v moři nebyl život. Pod horami a blízko nich bylo množství Dveří, protože tohle místo bylo na koupání velmi oblíbené. Do Dveří vcházelí lidé, jiní z nich vycházeli a voda se hemžila plavci. Ponořil se, aby si zchladil rozpálenou hlavu, a pomalu plaval kupředu. Když se vynořil, viděl, že ze Dveří, které předtím použil, vyšel muž a rychle běží kupředu. Za chvíli už skočil do vody a vynořil se blízko Dehana.

„Linkica,“ představil se příchozí, když zjistil, že není sám.

„Dehan.“

Chvíli spolu plavali a povinně mlčeli, kdyby si jeden z nich nepřál konverzovat. Ale zůstali spolu.

„Zdá se, že slunce brzy zapadne,“ poznamenal Dehan.

„Ano. Brzy si budeme muset najít jinou pláž, než znovu vyjde. Jednou jsem to propočítal. Tahle planeta má dobu rotace 6, 430 časových jednotek. Den

má délku 3,215.1 když tu není tak chladno, aby se nedalo za časného rána plavat."

"Vy jste vědec?"

Dehan věděl, že jeho společník musí mít vysoké postavení, jinak by nebyl použil právě těchto Dveří. Ytongského moře mohl samozřejmě užívat každý, ale kódy Dveří si navzájem vyměňovali lidé, kteří dosáhli stejného postavení. Někde na tomto pobřeží byly Dveře pro děti; snad i Dveře pro blázny. To nevěděl a ani se o to nestaral. -

"Jsem fylogenetik."

Dehan nepochopil, ale přikývl a opláchl si hlavu. Zase nějaká další specializace. Musí jich být tisíce, nebo i miliony. "Já jsem historiokolátor."

"Zajímavé. Vždycky jsem se chtěl s některým setkat."

Dehan otevřel oči a ve tváři měl vepsán výraz hlubokého údivu. "Je tohle možné, kromě jiných historiokolátorů jsem nikdy nepotkal nikoho, kdo by o mé specializaci kdy slyšel."

Jeho společník si přejel rukou po holé lebce, která začínala na slunci rudnout, a usmál se.

- "Nemohu tvrdit, že o tom vím mnoho. Ale připouštím, že jsem po takových pátral. Přirozeně s ohledem na svou vlastní práci..."

Zarazil se, když začal mluvit o práci; nebylo to tu zvykem. Dehan se ponořil a začal pomalu kroužit okolo. Když se vynořil, navrhl: "Myslím, že to už stačí. A co vy?"

"Souhlasím." Vyšli na břeh a rychle si natáhli pláště.

"Nedávno jsem navštívil velice nezvyklou ledovou rezervaci," řekl Linkica a doufal, že touto informací odčiní svůj prohrěšek proti dobrému chování.

Nahlas vyslovil kód; jeho prsty jako by jej mechanicky vytukávaly ve vzduchu.

"Tu neznám. Rád bych ji s vámi navštívil."

Uklidněný Linkica pokročil rychle ke Dveřím a zapnul je. Dehan jimi prošel a naskočila mu husí kůže; teplota byla pod nulou a kolem poletoval sníh.

Stáli na ledové stěně, která se svažovala kamsi dolů. Ale dál už nebylo ve sněhu a mlze nic vidět. Před nimi prosvítaly obrysy dalších dvou Dveří.

Linkica musel hulákat Dehanovi přímo do ucha, aby ho jeho druh vůbec slyšel.

"Když zrovna nepadá sníh, je tímto směrem vidět velmi daleko. Hory, údolí, zasněžené vrcholky - vypadá to nádherně."

"Budu si to... pamatovat," zamumlal Dehan ztuhlými rty.

Pomalu postupovali po ledovém povrchu podél jiných stop, vědomi si toho, že od záhuby je dělí jen krůček. S úlevou prošli Dveřmi do šatny. Každý vešel do kabinky. Dehan poslal svůj plášť malými Dveřmi do svého bytu, aby uschl a vzal si z nabízeného sortimentu nový oděv. Cítil se báječně. To bylo po koupeli skvělé ochlazení. Určitě to znovu zkusí, až tam bude jasno.

Linkica na něj čekal u stolu pod velikánským oknem. Údolí osvětlovala záře dvou měsíců. Hory, džungle i řeky byly zality šedavým světlem, které zakrývaly černé stíny. Dehan znal toto místo, zařízené na vyvýšenině nějaké tropické planety. Objednali si nápoje, které srkali pomalými doušky.

„Jaká je vaše práce?“ zeptal se Dehan. „Fylogen -tak nějak jste to říkal.“

„Fylogenetik. Pokouším se zjistit původ jednotlivých živých druhů, jejich předchůdce a vzájemné vztahy. Je to užitečné při křížem, rostlinné výrobě atak.“

Dehan přikývl, i když neměl ponětí, o čem jeho společník mluví. Linkica ale pokračoval:

„Před nějakou dobou mě požádali, abych se zabýval jakousi lidskou nemocí genetického původu. Vypátral jsem její původ a navrhl jsem potřebné změny.“

Díky tomu jsem se začal zajímat o lidstvo jako takové.

Člověk je nejzajímavější ze všech zvířat, a tak jsem' začal zkoumat jeho dějiny. V jistém smyslu by se dalo říci, že je tu jistá podobnost mezi mými nepatrnými výzkumy a vaším velkým dílem. Jde vám v poslední době práce dobře?“

Dehan přikývl a usmál se. Ten člověk měl koneckonců dobré vychování.

Člověk nikdy nehovoří o své práci příliš podrobně, aniž by nejprve nechal mluvit ostatní.

„Zabýval jsem se Elstarany. Dost namáhavá práce. To období je z našeho hlediska dost nudné a samo o sobě bylo příliš dlouhé. Několik sluncí, asi tak dvacet planet - všechno to už naštěstí zmizelo díky jedné náhodné supernově. Z devíti set knih jsem udělal jednu, aniž by pozbyly své hodnoty.“

„Obdivuhodné: Potřebujeme lidi vašeho talentu, aby nám dokázali přiblížit dlouhou nit dějin. Nebýt vás, ztráceli bychom se v maličkostech a podstatné by nám unikalo. Poprvé jsem si uvědomil, jak je historie našeho druhu dlouhá. Snad miliony časových jednotek?“

„Víc. Ještě víc,“ pronesl vážně a procítěně Dehan.

„Je to možné.“ Pod tíhou té myšlenky sklonil Linkica hlavu. „Ale věnujme se chvilku přírodním krásám. Brzy bude svítat a nebe se mění.“

Chvilku se jen tiše dívali. Nebe bylo stále jasnější, jak je tomu v tropických oblastech. Ze stromů a řeky začala stoupat pára. Šedivé okolí začalo nabývat růžový nádech. Bylo to uchvacující.

„Objevil jsem podivná a nečekaná fakta o chodu vývoje,“ řekl Linkica.

„Napadlo vás už někdy, proč vlastně používáme jako základní dvanáctkovou soustavu?“

„Z matematického hlediska je nejlepší. Existuje jedenáct základních znaků a k nim nula. Ta nám zmožňuje stoupat stále výše. Dvanáct je dělitelné jednou, dvěma, třemi, čtyřmi a šesti. Je to výborný základ.“

„A to je všechno?“

„To je snad dost.“

„Napadlo vás někdy, že kdysi na počátku našeho vývoje, když jsme poprvé zkusili počítat, jsme jako základ použili svých prstů?“ Rozložil ruku na stůl a prohlížel si svých dvanáct prstů. „Nebylo by to možné?“

„Snad ano. Ale to je jen teorie. To byste mohl zrovna tak říci, že kdybychom měli na každé ruce deset prstů, začali bychom používat desítkovou soustavu.“

Linkica prudce zbledl. Zvedl sklenici a jedním rázem ji vypil.

„Zajímavé číslo. Přišel jste na ně náhodou? Nebo někdy snad existoval matematický systém, který měl za základ deset?“

„Nevzpomínám si. Ale to můžeme snadno zjistit.“

Dehan přešel místností k výstupu počítače, který byl na všech veřejných místech. Díky svým bohatým zkušenostem dokázal vyhrabat i ty nejlépe skryté skutečnosti a údaje a tohle bylo směšně jednoduché. Vždy dovedl položit správnou otázku. Jeho prsty se hbitě pohybovaly po tlačítkách a obrazy na displeji mizely téměř tak rychle, jak se objevovaly. Přes místní počítač měl přístup k počítači všeho lidstva, propojenému díky principu přenosu hmoty se všemi paměťovými jednotkami v galaxii, k matematice, historii a všemu ostatnímu. Rychle se vrátil ke stolu a napil se.

„Objevil jsem zajímavý údaj. Kdysi, muselo to být velmi dávno, se všeobecně používala desítková soustava. Později ji nahradila dvanáctková, bezpochyby pro své matematické výhody. Takže se zdá, že teorie používání základu podle prstů na ruce tu neobstojí.“

„Ne tak rychle. Výzkumem jsem zjistil, že jednu dobu měla značná část lidstva jen deset prstů.“

„Náhoda.“ Ale sám Dehan tomu nevěřil.

„Snad. Ale má-li tu být nějaké vysvětlení..., pak jaké? Jestliže ty* dvě okolnosti spolu souvisejí, můžeme výslednou rovnici vykládat dvěma způsoby. Když došlo ke změně matematického základu, změnil se i počet prstů.“

„To mi připadá nepravděpodobné,“ poznamenal Dehan.

„Souhlasím. Proto musíme předpokládat, že lidstvo postihla jakási mutace, nebo jiná změna či dokonce konflikt. Snad tu byly dvě soupeřící skupiny a dvanáctiprstí vyhráli v nějaké válce...“

„K takové válce nikdy nedošlo. To bych určitě věděl.“

„Jistě. Ale je to zajímavý problém.“

Chvíli tiše seděli, upíjeli ze sklenic a dívali se, jak údolí zalévá denní světlo. Ranní mlha zmizela a vrcholky osvětila oranžová sluneční záře.

Podél řeky stálo několik primitivních staveb a Dehan nastavil zvětšení okna. Obraz se zvětšil, takže jim připadalo, jako by stáli přímo mezi chatrčemi. Dveřmi jedné chatrče právě prošel domorodec s modrou kůží, zívá a v jeho ještěřích ústech se objevila řádka úctyhodných zubů. Zvedl větev a začal se škrábat. Rozespale se rozhlížel po okolí.

„Je závislý na čase,“ řekl Linkica. „Taky jsme byli jednou takoví.“

Ontologický důkaz je naprosto zjevný.“

„Nechápu, co máte na mysli.“

„Tyhle bytosti. Jejich životní rytmus závisí na rotaci jejich planety.“

Během doby tmy spí a ve dne jsou vzhůru.“

„Vskutku neobvyklé.“

„Vůbec ne. To je přirozený důsledek života jen na jedné planetě. Nám to trvalo na tisíce generací, než jsme se zbavili pravidelného cyklu spánku a bdění. Nyní spíme krátká období, kdykoli se cítíme unaveni.“

„Jinak si to ani nedovedu představit. Ale jestli k té změně došlo, co ji mohlo zapříčinit?“

„To je přece jasné. Meziplanetární Dveře. Když byly zavedeny, musely ovlivnit všechny stránky způsobu života.“

Dehan pozvedl obočí. „Takže vy nejste jeden z těch, kdo věří, že jsme měli Dveře od samého počátku?“

„Pouhý mýtus. Dveře jsou umělé a stále vznikají další. I když to jsou nyní celistvé jednotky ve skále, téměř nezničitelné, nebyly vždycky takové. V muzeích jsou vystaveny některé starší typy. Napadlo vás někdy, proč jsou vždycky dvojě Dveře vedle sebe, vždy a všude?“

„Nikdy jsem o tom nepřemýšlel.“

„Je k tomu důvod. Vysvětlil mi to jeden inženýr. I kdyby byl mechanismus Dveří sebedokonalejší, časem může dojít k poruše. A v tom případě je vždycky možné použít druhých Dveří. Na mnoha místech by bylo velmi nepříjemné uvíznout bez fungujících Dveří.“

„To je fakt!“ řekl Dehan a zamrazilo ho, když si vzpomněl na své obydlí.

Bylo vyhloubeno ve skále jakési planety, jejíž jméno zapomněl. Nikdy nebyl na jejím povrchu, protože neměla vzduch. Kdysi se na ní těžily vzácné kovy a skrze hory vedly hluboké tunely. Když byla ložiska vyčerpána, byly tunely v některých částech ucpány roztavenou struskou. Zbylé dutiny, opatřené Dveřmi, byly zařízeny jako obytné prostory. S přísným soukromím.

Bez Dveří byly jen jeskyněmi ve skále. Kdyby v nich člověk uvízl, zemřel by v zapomnění.

„Je jen jedno logické řešení,“ řekl Linkica. „I když si to dovedeme těžko představit, musela kdysi existovat doba, kdy lidstvo nemělo žádné Dveře.“

„Z toho vyplývá, že jste monolinearista, nikoli multifonista?“

„Ovšem. Za prvé je z biologického hlediska nemyslitelné, aby se současně na několika místech objevil jeden a tentýž biologický druh, který se později smísil. Tak jako kdysi zřejmě neexistovaly Dveře, muselo být lidstvo kdysi připoutáno jen k jedné malé oblasti ve vesmíru.“

„Žít na jedné jediné planetě?>f

Linkica se usmál. „To jste řekl vy - ne já. To už snad zacházíte příliš daleko.“

„A proč? Nemyslete si, že vás chci jen pokoušet. Jsem stejně nadšeným monolinearistou jako vy, i když se to dneska spíše nenosí. Mohu zajít ještě dál. Já věřím, že jsme se všichni vyvinuli najednou na jedné planetě. Právě tak jako tyhle bytosti, které vznikly na tomto světě a prozatím ho nemohou opustit.“

„Musím s vámi souhlasit. Jsem ochoten připustit možnost jistých biologických změn, ale k takovým změnám musí docházet i ve způsobu života.“

Zřejmě jsme se vyvinuli ze stejně primitivních podmínek, jako jsou ty tady. A to muselo být na jedné planetě.“

„Dlouho jsem o tom přemýšlel a snažil jsem se vystopovat pozpátku pohyb člověka ve vesmíru tak daleko, jak to jen bylo možné. V každém souboru hledám vždy jeho základ.“

Linkica si na okamžik zakryl oči na znamení obdivu. „Je možné, že byste ten domovský svět člověka našel?“

„Snad. I když o tom pochybuji. Prozkoumal jsem nejstarší prameny, a našel jsem planetu, která je neuvěřitelně stará. Nevím, jestli je to ona, ale žádnou starší jsem neobjevil.“

„Smím vás poprosit o její kód?“

„Rád vám ho předám.“ Dehan vyslovil nahlas kódové znaky. „Vlastně bychom se tam mohli vydat a podívat se na ni.“

„To je od vás velmi milé.“

„Jsem rád, že mě doprovázíte. Dnes už se o to málokdo zajímá.“

Dehan ho Dveřmi zavedl do primitivně zařízené místnosti.

Sem chodí lidé tak zřídka, že je to tu po většinu času zapečetěné. Tady na tom grafu vidíte moje návštěvy. První za mnoho tisíc časových jednotek.“ Zahleděl se na ukazatele přístrojů a spokojeně kývl. „Vzduch, teplota, všechno v pořádku.“

Prošli dveřmi do dlouhé místnosti, která vypadala jako chodba. Na jedné stěně byla okna; všude jinde byly malé kabinety nebo obrazovky.

„Teď je tu všechno mrtvé,“ pronesl Linkica a zahleděl se na krajinu. Na tmavém nebi bylo vidět chladný disk slunce, jen o málo jasnější než ostatní hvězdy. Nebyl tu vzduch, voda ani život, holá skála se prostírala až za obzor. Ale blízko budovy stálo několik monolitů, nahlodaných erozí, které dokazovaly, že tu kdysi musel být inteligentní život.

„V těchto přihrádkách je několik zdejších předmětů, které jsme dokázali identifikovat.“

Linkica se na ně s nadějí zahleděl, ale jeho nadšení záhy opadlo.

„Tohle může být - cokoli,“ řekl a ukázal na zvětralé kousky kovu a skály.

„Já vím. Ale můžeme snad čekat víc?“

„Ovšemže ne.“

Linkica ještě jednou pohlédl na prastaré artefakty a pak znovu na mrtvou planinu. Zachvěl se, i když místnost byla příjemně vytopena.

„Cítím tíhu věků. Tady uplynulo více času, než si vůbec dovedu představit.“

Teď vidím, jak je má vlastní existence krátká a nedůležitá.“

„I já jsem to pocítil, a mnohokrát. Říká se, že člověk nedokáže pochopit svou vlastní smrt, ale jen smrt svého druhu. Nebýt Dveří, byli bychom zůstali tady a nakonec zahynuli a snad bychom nikdy nepoznali jiné světy.“

„Ještě že se tak nestalo. Lidstvo teď žije v celém vesmíru. Jsme všude.“

„Ale na jak dlouho? Není jedna galaxie - za nějakou dobu - jako jen jedna planeta? Nezahyne rovněž? A nemohli bychom snad být nahrazeni jinými bytostmi? Někým silnějším, novějším, lepším. Přiznávám, že mě tato myšlenka v poslední době stále pronásleduje. Dveře jsou přece všude. Co když budou některé z nich na špatném místě? Třeba na planetě, kde čeká jiná civilizace. Ta se mezi nás nenápadně vmísí, postupně nás nahradí a pak je s námi konec?“

„Je to možné,“ připustil Linkica. 'V nekonečné propasti věků je možné všechno. Ale byli bychom dobytí bez jaké-hořkoli utrpení. Nikdy bychom to nevěděli. Záleží na tom?“

„Právě že ano. Chtěl jsem s vámi nejdříve o tom mluvit, než vám ukážu tento poslední artefakt.“

Když se přiblížili, rozsvítla se světla a oni jasně uviděli postavu, kterou kdosi namaloval nebo vyfotografoval. Přestože byla určitě velmi stará, snadno rozeznávali téměř všechny detaily.

„Co to je za bytost?“ zeptal se Linkica. 'Vypadá opravdu téměř jako člověk Ale podívejte se? má na hlavě ochlupení, které my nemáme, a postrádá mrkací blanku v oku. Nesouhlasí tu anatomie, spojení kostí - a podívejte se. Na každé ruce má pět prstů, celkem deset...“

Zarazil se, když si vzpomněl, a otočil se s rozšířenýma očima k Dehanovi, který zvolna přikývl.

„To je to, co mě děsí. To jméno napsané pod obrázkem nesl člověk tak významný, že jsem o něm našel zmínku v několika materiálech. V našich vlastních materiálech, velmi starých. Když se na tohoto člověka dívám, zdá se mi...”

„Ale vždyť my jsme lidé!”

„Skutečně? Říkáme si lidé a jsme nositeli kulturního dědictví lidstva. Ale není snad možné, že -jak jsme o tom před chvílkou mluvili - lidstvo může být nahrazeno? Ze jsme je doopravdy nahradili my?”

„Ale - kdo jsme potom my?” Při té myšlence mu přeběhl mráz po zádech.

„My? My jsme teď lidstvo. Když ne pokrevním příbuzenstvím, pak kulturním dědictvím. Ale to není to, co mě tak děsí. Mně jde spíše o nás samotné.”

Po dlouhou dobu bylo v místnosti bez života na mrtvé planetě ticho.

„Vždycky si říkám: Co tam venku na nás asi čeká, aby nás jednou nahradilo - anebo je to už mezi námi?”

přeložil Jan Pavlík

ilustroval Karel Zeman